

KOJE SADRŽAJE PONUDITI OSNOVNOŠKOLCIMA VIŠIH RAZREDA U MUZEJU, I KAKO

KATARINA ČIŽIĆ □ apsolutica muzeologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

DORA JAKOPIĆ □ apsolutica muzeologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

dr. sc. ŽELJKA MIKLOŠEVIĆ □ Filozofski fakultet Zagreb, Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Katedra za muzeologiju

Muzeji se tradicionalno vežu za odgoj i obrazovanje te je edukacija, uz brigu o muzejskoj građi, jedna od osnovnih zadaća muzeja. Danas se edukativna uloga muzeja može promatrati na više načina, ovisno o kulturnom kontekstu. U angloameričkom kontekstu ona se promatra i kao poučavanje i učenje jer iz perspektive obrazovnog sustava pojedinac pri svakom posjetu muzejskoj izložbi nešto nauči, pa se stoga i svaka izložba zapravo može smatrati edukativnom. U hrvatskim muzejima edukacija se ostvaruje poglavito putem rada muzejskih pedagoga, no iz toga nisu izuzeti ni kustosi. U ustanovama u kojima ne postoji muzejski pedagog, a takvih je ustanova mnogo, edukaciju provode kustosi, a svaka prilika za organiziranje edukativnih aktivnosti, bilo od kustosa, bilo od muzejskih pedagoga, poput *Edukativne muzejske akcije* Hrvatskoga muzejskog društva, pretežito je namijenjena osnovnoškolcima¹

Aktivnosti su najčešće radionice, a njihovi korisnici školske grupe. Radionice se najčešće povezuju s temom povremenih izložaba, a nerijetko se temelje na građi koja se izlaže u stalnom postavu. Međutim, izvan tog prilično uskog shvaćanja šire muzejske zajednice o zadaćama i ciljevima muzejske edukacije i muzejskih pedagoga, muzej kao mjesto na kojemu se uči može se odrediti s obzirom na nekoliko kriterija, ovisno o tome u za koje vrste edukacija služi. Posjet školskih grupa nije uvijek motiviran identičnim ciljem i nastavnici koji organiziraju posjet na različite ga načine vezuju za svoje školske programe i obveze. Može se reći da se motivacija školskih posjeta kreće u rasponu od one usko vezane za nastavni sat do organizacije ekskurzije ili izleta, vrlo često krajem školske godine. Te se ekskurzije i izleti smatraju dijelom turističkog posjeta nekom drugom gradu i njegovim kulturnim institucijama, u sklopu čega je jedan od važnijih ciljeva posjet muzeju, odnosno stalnoj muzejskoj izložbi kao proširenom upoznavanju toga grada.

Posjet koji je povezan s formalnim obrazovanjem (nastavnim sadržajem) obilježava obveza posjeta muzeju u sastavu grupe i strukturirano iskustvo (učenje) utemeljeno na nastavnom programu. Posjet organizira nastavnik te njime upravlja kako bi postigao određene ciljeve koji se često odražavaju na ocjenjivanje u formalnom kontekstu (u školi). Izlet je neformalniji oblik i podrazumijeva manje strukturirano iskustvo, nepostojanje evaluacije, ne temelji se na nastavnom planu i programu, pojedini učenici odabiru sadržaj i upravljaju svojim iskustvom unutar grupe, a mnogo je niži stupanj mjerljivosti ishoda.²

Još neformalniji oblik muzejskog posjeta jest onaj koji se ne ostvaruje u suradnji sa školom nego s obitelji ili prijateljima. Djeca često posjećuju muzeje sa svojim majkama i/ili očevima, djedovima i/ili bakama u vrijeme kada žele, zbog njima važnih razloga. Takvi se posjeti u kontekstu edukacije karakteriziraju kao informalno učenje.

Danas se od muzeja i muzejskih pedagoga očekuje da u svoje programe uključuju sve raznovrsnije materijale i metodološke pristupe kako bi u učenika potaknuli slobodan odabir sadržaja te ih naveli na rasprave, propitivanje, promišljanje i aktivno sudjelovanje. Od muzeja i muzejskih pedagoga očekuje se i to da u djece i mladih pospešuju samousmjereni učenje i pristupe te iskustva zasnovana na načelima sociokulturne teorije i konstruktivizma, koja se sve više primjenjuju u neformalnim, pa čak i formalnim kontekstima učenja.

S obzirom na to da muzej može biti koristan za oba pristupa edukaciji – one koji je bliži institucionalnome i organiziranom procesu stjecanja znanja (formalno učenje) i one koji je neorganiziran, nestrukturiran prema određenom programu i samousmjeren (informalno učenje), važno je istražiti na koje načine muzeji mogu svojim programima zadovoljiti oba pristupa.

Spoj formalnoga i informalnog učenja u muzeju

U potrazi za novim oblikom sadržaja vezanoga za izložbe u stalnom postavu, muzejska pedagoginja Lana Bede osmislila je projekt koji je prepoznalo i financiralo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i u koji je uključila studente muzeologije s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Projekt je podrazumijevao izradu edukativnih materijala, točnije *Vodiča za djecu – Muzejske pitalice 2* kojim bi se koristila djeca u dobi između 10 i 15 godina, odnosno ona koja pohađaju više razrede osnovne škole. Izradi materijala autorica projekta odlučila je dodati i istraživanje koje bi pomoglo u oblikovanju materijala, i to na temelju iskustava i stajališta osnovnoškolskih nastavnika.

Smatra se da edukativni materijali poput vodiča pomažu posjetiteljima da bolje razumiju izložene predmete odnosno razloge zbog koji su oni nekome u prošlosti bili važni, a važni su i nama danas, da shvate tko se i kako njima služio, koliko su bili cijenjeni i sl. Vodiči su najčešće namijenjeni individualnim posjetiteljima koji nemaju vodstvo po postavu

¹ Laszlo Klemar, Kosjenka i Željka Miklošević. „Edukativna muzejska akcija – obilježja i mogućnosti razvoja”. Etnološka istraživanja 24 (2020).

² Hofstein, Avi i Sherman Rosenfeld. “Bridging the Gap Between Formal and Informal Science Learning”. *Studies in Science Education*, 28(1) (1996.): 87–112.
DOI: 10.1080/03057269608560085.

i jednostavno ih preuzmu na blagajni te se njima, ovisno o tome kako su oblikovani, mogu koristiti za usmjereni razgled po temama ili određenim predmetima te tako usmjeriti djecu na učenje putem igre i zabave. Međutim, mogu poslužiti i grupama.

Muzejska pitalica koja već postoji kao vodič kroz stalni postav Gradskog muzeja Karlovac pokazala se, prema riječima muzejske pedagoginje, vrlo često upotrebljavanim materijalom pri muzejskim posjetima školskih grupa, ali i pri obiteljskim posjetima s djecom te dobi (pa i onim starijima). Vodič je oblikovan u sklopivom formatu, a sadržava informacije o predmetima i pitalice, a s njim je moguće sudjelovati i u nagradnoj igri (ako se upišu osobni podatci i ubaci se u za to namijenjeno mjesto).

Izrada novih edukativnih materijala, brošura ili slično oblikovanog materijala koji bi bio vodič po postavu (i, po mogućnosti, također služio za nagradnu igru) predviđena je s namjerom da se integriraju formalno i informalno učenje u muzeju. Točnije, sadržaj edukativnog materijala zamišljen je kao temelj za muzejski doživljaj učenika u sklopu školskih grupa, ali i unutar pojedinačnih, obiteljskih posjeta. Školama bi informacije bile korisne u provedbi nastavnog plana, za njegovo proširenje ili za omogućivanje drukčijih načina učenja (utjelovljenim, interaktivnim iskustvima i zornošću). Obiteljima bi materijali omogućili veću samostalnost tijekom posjeta u smislu boljeg snalaženja u prostoru, dobivanja više informacija o predmetima i temama koje nisu prezentirane u postavu, a mogli bi im poslužiti i za zajedničko učenje s njihovom djecom. Djeci bi, pak, ti materijali mogli biti dobra prilika za ponavljanje onoga što su naučili u školi ili im koristiti kao priprema za školske sadržaje (ovisno o razredu koji pohađaju u vrijeme posjeta).

Za razliku od obiteljskih posjeta koje određuje slobodno vrijeme pojedinaca i njihova osobna, vrlo raznolika motivacija, školski je posjet poglavito motiviran ciljanom edukacijom kojom upravljaju nastavnici. Oni će inicirati i organizirati posjet te imati specifična očekivanja od njega jer se događa u njihovo radno vrijeme. Kao što je već navedeno, ciljevi mogu biti više ili manje formalni, ali bez obzira na to je li riječ o tijesnoj povezanosti s nastavnim sadržajima ili samo o izletu s namjerom općenitog upoznavanja s baštinom i umjetnošću, školski se posjeti smatraju važnim načinom produbljivanja znanja jer učenici imaju višestruke koristi od neposrednog kontakta s realnim predmetima i kontekstima te od neposrednog stjecanja iskustva.³

Nastavnikova uloga smatra se vrlo važnom za muzejski posjet školskih grupa, a njegov angažman na izložbi i s izlošcima može utjecati na razinu angažmana samih učenika.⁴ Stoga bi edukativni materijali trebali biti poticajni i nastavnicima, i to za grupni posjet tijekom kojega bi uspjeli potaknuti učenike na istraživanje muzejskih sadržaja. Školsko gradivo, a posebno način na koji se ono predaje, imaju vrlo velik utjecaj na daljnji interes učenika za određene teme. Smatramo, stoga, da nastavnici imaju bogato iskustvo i znanje koje bi moglo koristiti muzeju i njegovim aktivnostima. Stoga su za ovo pilot-istraživanje odabrani upravo nastavnici viših razreda osnovne škole, čiji bi uvidi u reakcije i potrebe djece školske dobi tijekom muzejskog posjeta mogli dovesti do zanimljivih zaključaka za sve vrste učenja.

Konzultacije s osnovnoškolskim nastavnicima

Cilj istraživanja bio je ispitati načine na koje bi se u oblikovanju edukativnih materijala mogla najbolje povezati školska nastava i muzejska građa, posebice ona izložena u stalnom postavu, čime bi se djeca dodatno potaknula na uključivanje u svakodnevno učenje izvan škole, u muzeju.

U konzultativnim razgovorima sudjelovali su nastavnici viših razreda različitih osnovnih škola u Karlovcu – dva nastavnika povijesti, jedan nastavnik hrvatskoj jezika i dva nastavnika geografije. Konzultacije su koristan alat za razvoj novih muzejskih projekata i programa⁵ jer je putem razgovora s pripadnicima određenih zajednica – u ovom primjeru zajednica osnovnoškolskih nastavnika kao važna skupina lokalnih muzejskih posjetitelja – moguće otkriti, artikulirati i provesti zajedničke ciljeve te tako stvoriti muzejski program koji će ciljane publika cijeniti i od kojega će imati koristi.

Nastavnici su dva puta pozvani da podijele s nama svoja iskustva, da nam daju savjete i ideje vezane za mogućnosti oblikovanja sadržaja za edukativne materijale. Komunikaciju s nastavnicima i posjet organizirala je muzejska pedagoginja. Oni nastavnici kojima je trebalo osvježiti sadržaj stalne izložbe provedeni su tim prostorom i razgovor se poglavito vodio u postavu, a potom se nastavio u prostoru za radionice. Nastavnici su upozorili na predmete iz zbirke koji su važni za određene teme o kojima predaju ili pak na predmete koji su plijenili pozornost učenika tijekom posjeta Muzeju. Nastavnici koji su češće u Muzeju i nije im bio potreban ponovni razgled postava sudjelovali su u razgovoru u prostoru za radionice. Razgovori su bili snimani i transkribirani. Dozvolu za snimanje i korištenje podataka nastavnici su dali usmenim pristankom (što je također zabilježeno).

Razgovore s nastavnicima vodile su Lana Bede i Željka Miklošević, u prisutnosti i uz pitanja Katarine Čičić i Dore Jakopić, studentica muzeologije i upravljanja baštinom. Transkribirani su razgovori potom analizirani, a rezultate donosimo u sljedećem poglavlju.

3 Revell, A. i E. Wainwright. "What makes lectures unmissable? Insights into teaching excellence and active learning". *Journal of Geography in Higher Education*, 33(2) (2009): 209-223. DOI: 10.1080/03098260802276771.

4 Faria, Cláudia i Isabel Chagas. "School-visit to a science centre: student interaction with exhibits and the relevance of teachers' behaviour". *Revista Electrónica de Enseñanza de las Ciencias* 11 (3) (2012): 582-594. [Google Scholar].

5 Canning, Ciara i Kirsten Holmes. "Community Consultation in Developing Museum Projects: A Case Study Using the Repository Grid Technique". *Cultural Trends*, 15(4) (2006): 275-297. DOI: 10.1080/09548960600922590.

Uvidi nastavnika o odnosu između muzeja, školskoga gradiva i načina učenja

Rezultati istraživanja dani su u obliku pitanja i odgovora koji se temelje na izjavama nastavnika vezanima za posjete karlovačkome Gradskom muzeju, a odnose se na njihova dotadašnja iskustava posjeta sa školarcima – na dijelove postava i predmete koji su učenicima bili najzanimljiviji i zašto, o tome koje bi, prema njihovu mišljenju, potrebe školaraca Muzej svojom interpretacijom i izlaganjem mogao zadovoljiti i sl. Bez obzira na to što je riječ o konkretnome muzeju – Gradskome muzeju Karlovac, vjerujemo da rezultati istraživanja mogu biti korisni velikom broju muzealaca – kustosa i muzejskih pedagoga kao dviju struka čije se djelatnosti odnose na različite vrste interpretacija stalnog postava i tema vezanih za stalni postav. Rezultati su posebice primjenjivi na zavičajne i gradske muzeje kao multidisciplinarne muzejske ustanove u kojima je moguće povezati dijelove postava s nastavnim gradivom različitih osnovnoškolskih predmeta.

Kada se i kako nastavnici koriste mogućnostima muzeja u nastavi

1. *Kada se na nastavi obrađuju teme koje su izravno vezane za lokalnu povijest, a u muzeju su dobro pokrivene, muzej može postati važnom referencom u obrađivanju školskoga gradiva.* Konkretno, većina lokalnih terenskih nastava u osnovnim školama na našem području odnosi se na karlovačku Zvijezdu, pa je ona nastavnicima gotovo uvijek središnja ili polazišna točka oko koje se fizički ili apstraktno gradi priča i pronalazi gradivo za djecu. Taj je važan element lokalnog identiteta u našem Muzeju prezentiran maketom i drugim vizualnim interpretativnim materijalima.
2. *Muzejske aktivnosti koje su nastavnicima najprivlačnije za dovođenje učenika u Muzej jesu radionice o specifičnoj temi.* Kada je organizirana radionica o određenoj temi, učenici uče činjenjem i u drukčijem ambijentu nego u školi, pa im je to uvijek dobrodošlo edukativno iskustvo. Radionice na praktičan način mogu produbiti znanja stečena u školi, pa i pojedini nastavnici prakticiraju održavanje radionica u školi. Drugim riječima, radionički tip aktivnosti nije specifičan za muzej, pa bi se muzejski djelatnici zaduženi za edukaciju svakako trebali konzultirati sa školama o sadržaju i metodama kojima bi muzeji mogli pridonijeti školskim aktivnostima. Takvi su sadržaji, primjerice, aktivnosti u sklopu tehničke i likovne kulture, odnosno kreativnost kojom bi se na radionicama obuhvatilo nekoliko školskih predmeta.
3. *Kada se muzej kao jedna od destinacija uklapa u nastavu o određenoj temi.* Primjer toga je terenska nastava u kojoj je naglasak bio na utvrdama, pa su učenici obišli nekoliko lokacija u županiji, a posjetili su i Muzej.
4. *Manifestacije za koje škole dobiju poziv, npr. Dani otvorenih vrata.*

Kako znati što ponuditi školama?

Kontakti s nastavnicima i dogovori o sadržaju za pojedine razrede najbolji su način suradnje sa školama. To se posebice odnosi na trenutačnu situaciju s reformom, zbog koje se neki sadržaji prebacuju u viši ili niži razred. Nastavni planovi petih razreda, primjerice, donekle su promijenjeni, pa sadržaji koji su prije bili sukladni muzejskima sada to više nisu (npr. tema reljefa u udžbenicima se više ne povezuje s temom vremena i klime, pa je muzejski predmet koji bi služio za ilustraciju reljefa nemoguće i dalje proširivati na neke druge teme iz predmeta za isti razred).

Usto, nužno je nastavnicima slati obavijesti o novim događanjima u Muzeju kako bi dobili informacije i vidjeli uklapaju li se ti sadržaji u temu koju u tom trenutku obrađuju. To se ponajprije odnosi na radionice i predavanja u koje bi se mogli uključiti cijeli razredi. Obavijesti se najčešće šalju preko tajništva škola, ali se katkad, kada je elektroničke pošte puno, ponešto i zagubi ili ne dođe do nastavnika, pa je izravan kontakt bolje rješenje. Naravno, ako se nastavnici s tim slože.

Koje su teme i predmeti Gradskog muzeja Karlovac najzanimljiviji nastavnicima povijesti, geografije i hrvatskog jezika?

Kada se u školi obrađuju teme koje su u muzejima pokrivene na više načina i s dovoljno sadržaja, tada će posjet školskih grupa, iz perspektive nastavnika, biti učinkovit. Nastavnici će rijetko dovesti školarce ako je građu muzeja moguće povezati samo s jednim dijelom gradiva.

Tako je nastavni sadržaj povijesti u šestom razredu moguće najbolje povezati s građom karlovačkoga Gradskog muzeja jer se obrađuje Karlovac, ali i postanak karlovačke Zvijezde, kao i seoski način života ilustriran etnografskim materijalom prije gradnje utvrđenoga grada. U sedmom razredu to je ilirski preporod, a u osmome Drugi svjetski i Domovinski rat. Od sadržaja za sedme i osme razrede zanimljiv bi bio razvoj znanosti, fotografski aparat, prikaz priprema za izradu fotografije.

Nastavnici geografije upozorili su na zanimljivost karata i stupa na kojemu je u Gradskome muzeju Karlovac prikazana slojevitost zemlje i upravo je on poveznica s gradivom, a tim se trodimenzionalnim izložkom učenicima na najbolji

način zorno predočuje građa zemlje. Muzej je mjesto na kojemu se naučene i apstraktne činjenice mogu oprostoriti, konkretizirati i pokazati vidljivima. I to je ono što je današnjoj djeci potrebno. Ciljana skupina za geografiju učenici su petih i osmih razreda. U osmom se razredu obrađuje gradivo o četiri rijeke i prometnom značenju Karlovca i Karlovačke županije.

Usto, u sedmom se razredu obrađuje povijest hrvatskog jezika, a u sklopu toga i Zrinski i Frankopani u kontekstu *ozaljskog kruga jezika i dijalekta*.

Općenito, niži su razredi zainteresiraniji za posjete Muzeju od viših, pa je zato učenicima viših razreda za stjecanje ili dogradnju znanja potrebno nešto drukčije i novo, a ne samo pregled osnovnih informacija.

Na koji način angažirati osnovnoškolce na stalnom postavu?

1. Interaktivnost

Gotovo su svi nastavnici istaknuli da su djeci potrebne konkretne, opipljive stvari odnosno nešto što će ih potaknuti na sudjelovanje. Njihova će se pozornost aktivirati uz pomoć interaktivnih izložaka, videa, mozgalica i simulacija. Posjet Muzeju, kada je riječ o obilasku stalnog postava, još je uvijek većinom slušanje i gledanje nego učeničko činjenje.

2. Priče, anegdote, zanimljivosti

Školari najbolje prihvaćaju zanimljivosti, legende, priče i anegdote. To je ono što može dopuniti školske sadržaje i povezati prošlost sa sadašnjošću, tj. s njihovim iskustvima.

Muzejski sadržaji za osnovnoškolce trebali bi biti osmišljeni na način da čine nastavu zanimljivom, primjerice u gradivu o životu žena u antičko doba ili sl. Dobro je da vide još nešto dodatno te da to povežu s onime što uče na satu.

3. Vizuali

Zanimljiv su način interpretacije karte, vedute, makete i razglednice. Vizuali koji pokazuju ambijent iz nekoga prošlog vremena nude obilje informacija i mogućnosti usporedbe sa suvremenošću. Uz pomoć maketa, pak, djeca razvijaju osjećaj prostora (npr. maketa Zvijezde: kako je smještena, kako izgleda grad, od čega se sve sastoji...). Također je vrlo učinkovito povezivanje muzejskih, pa i školskih sadržaja s medijskim sadržajima zanimljivima djeci, primjerice crtanog filma *Ledeno doba* kada se iz povijesti ili geografije obrađuju srodne teme.

4. Poveznice sa sadašnjošću

Povezivanje vremena i događaja iz prošlosti s današnjima učenicima je vrlo bitno, a nastavnici se tim postupkom koriste i tijekom školskog sata. To je osobito prikladno u nastavi povijesti, u kojoj, prema mišljenju jednog nastavnika, učenicima treba neprekidno predočivati primjere i objašnjavati kako, što i zašto, da bi im gradivo koje se obrađuje bilo zanimljivo.

3. Korištenje suvremene tehnologije

Nastavnici smatraju da je suvremena tehnologija za učenike svakodnevnica, s novom se tehnologijom bude i liježu, s njom su srasli, pa nam predlažu uvođenje tehnologije kojom bi se Muzej prometnuo u zanimljivo mjesto učenja.

4. Motivacija nagradnom igrom

U procjeni edukativnih materijala nastavnici zaključuju da svaka nagradna igra dodatno motivira djecu, a listići u učenika stvaraju dojam da moraju nešto raditi, što je drugačije nego da budu pasivni promatrači i slušači. Drugim riječima, listići pridaju učenju aspekt interaktivnosti.

Nasuprot tome, vodiče po postavima u obliku knjige ili knjižice smatraju djeci dosadnima i odbojnim. Letak ili, primjerice, sličice životinja mnogo bolje prihvaćaju jer su im zanimljivije.

Uloga nastavnika smatra se vrlo važnom za muzejski posjet školskih grupa, a njihov angažman na izložbi i s izlošcima može utjecati na razinu angažmana samih učenika.⁶ Stoga bi edukativni materijali trebali biti poticajni i nastavnicima, i to za grupni posjet tijekom kojega bi uspjeli potaknuti učenike na istraživanje sadržaja. Utjecaj školskog gradiva, a posebno načini na koje se ono predaje od velikog je značaja za njihov daljnji interes za teme. Logično je, stoga, smatrati da nastavnici imaju puno iskustva i znanja koja bi bila od koristi za muzej i njegove aktivnosti, što je bila misao vodilja i ovog projekta.

Ovo istraživanje je, međutim, dovelo i do zanimljivih zaključaka koji se mogu primijeniti na sve vrste učenja u muzeju (od formalnog do informalnog). S obzirom da se muzejske brošure koriste i za individualne i grupne posjete u nastavku donosimo vlastiti prijedlog edukativnog materijala koji ne proizlazi iz specifičnih ciljeva projekta Gradskog muzeja Karlovac nego se oslanja na dio rezultata dobivenih tijekom konzultacija koji se tiče angažmana školaraca na stalnoj izložbi. Prijedlog se temelji na promišljanjima o mogućnostima koje digitalni vodič može imati za individu-

6 Faria, Cláudia; Chagas, Isabel. School-visit to a science centre: student interaction with exhibits and the relevance of teachers' behaviour. Revista Electrónica de Enseñanza de las Ciencias 11, 3, 2012: 582-594.

alni posjet, primjerice, bolje shvatiti izložene predmete, odnosno razloge zbog koji su bili važni nekome u prošlosti i nama danas, tko i kako se njima služio, koliko su se cijenili i sl. Posebno su korisni tijekom posjeta obitelji za koje se vodstva uglavnom ne organiziraju pa se medijski vodiči mogu koristiti za samostalno istraživanje tema i predmeta te istovremeno pružiti i djeci i odraslima učenje putem igre i zabave.

Od školskoga do individualnog posjeta – prijedlog primjene rezultata za digitalni interpretacijski proizvod

Pri stvaranju muzejskih publikacija za osnovnoškolce poput vodiča, brošura ili radnih zadataka najbolje je stvoriti materijale koji su specifični za svaku dob kako bi se informacije u školskim udžbenicima dopunile zanimljivostima, a nastavno gradivo dodatno povezalno i prošlo. Osim kratkih vodiča u obliku listića, ako je moguće s nagradnom igrom, rezultati istraživanja upućuju na ideju (ili potrebu) stvaranja multimedijškoga muzejskog iskustva kojim bi se povezali tiskani listovi i digitalni mediji te tako stvorila osnova za promišljanje oblikovanja interaktivnog vodstva utemeljenoga na elementima igre kojim bi se minimalno interveniralo u stalni postav Gradskog muzeja Karlovac. Riječ je o postavljanju QR kodova uz odabrane predmete čijim bi skeniranjem posjetitelj otkrivao zagonetke koje bi ga dalje vodile kroz postav. Vodstvo treba biti prilagođeno učenicima od 5. do 8. razreda jer su najčešći posjetitelji upravo školske grupe. Prednost digitalnog sadržaja u kontekstu baštine očituje se u nekoliko obilježja: prevladavanju vremenskih i prostornih barijera, mogućnosti korištenja različitih interpretacijskih slojeva, personaliziranom sadržaju, mogućnosti suradničkog učenja te učenja kroz igru i zabavu.⁷

Uvođenjem interaktivnog vodstva postav bi se učinio interaktivnim i zanimljivijim posjetiteljima koji ne dolaze u sklopu organiziranog vodstva. Samostalni razgled i prolazak kroz muzejski prostor pretvorio bi se u edukativnu igru i smanjila bi se potreba za organiziranim vodstvima.

Oslanjajući se na činjenice iz školskoga gradiva te na priče iz svakodnevnoga, suvremenog života s kojima se mogu poistovjetiti, učenici bi stekli uranjajuće iskustvo koje bi im pružilo zabavu i edukaciju. Nakon postavljanja prototipa vodstva moguće je organizirati testiranje kojim bi se proučilo ponašanje posjetitelja, njihove reakcije na zadatke, snalaženje u prostoru i, u konačnici, ustanovilo njihovo zadovoljstvo takvim vođenjem kroz postav. Jednostavnost kreiranja QR kodova i rukovanje njima omogućuje laku izmjenu i prilagodbu svih sadržaja koji se na njima nalaze ako primijetimo negativne reakcije na određene dijelove vodstva. Ako bi se takav model interaktivnog vodstva pokazao uspješnim, njegovo bi unaprjeđenje moglo dovesti do razvoja mobilne aplikacije kojom bi se postav Muzeja dodatno približio posjetiteljima.

Slijedom velikog broja istraživanja školskih posjeta muzeju, Sabra Price i George Hein⁸ navode kako su za kvalitetan muzejski posjet školskih skupina potrebni određeni elementi kojima se potiče dugoročno učenje i razvoj interesa, što sve može pozitivno i poticajno djelovati na novi muzejski posjet s obitelji.

Te elemente čine:

- ☐ planiranje
- ☐ razumijevanje jedinstvenih mogućnosti učenja kojima institucija raspolaže
- ☐ promjena aktivnosti tijekom posjeta
- ☐ smanjena upotreba radnih listića
- ☐ naglasak na neposrednom doživljaju i promatranju.

Predložene aktivnosti od muzeja čine hibridni fizičko-digitalni prostor – one ujedinjuju radne listove i interaktivne sadržaje zabavnoga i suvremenog sadržaja koji se dobivaju putem digitalnih aplikacija. Time se ostvaruju četiri od pet elemenata koje navode Price i Hein. Naime, takvom vrstom aktivnosti, koja je zapravo učenje u zabavnom obliku, potiče se shvaćanje muzeja kao mjesta na kojemu je moguće dobiti jedinstveno iskustvo (baštinski edukativni zabavni sadržaj uz originalne predmete i legitimne informacije). Naglasak je također na izmjeni aktivnosti gledanja, čitanja, odgovaranja na pitanja, skeniranja QR kodova, fotografiranja i sl., a smanjen je naglasak na samo jednom edukativnom resursu – vodiču i/ili radnim listićima, te je dana važnost doživljaju.

Pretvaranjem muzeja u „igračko polje“ stvara se drugačija motivacija za posjet – muzej nudi i zabavne aspekte te se posjetiteljima pruža više od isključivo pasivnog promatranja predmeta. Kako je terenska nastava u muzeju odličan način za poticanje učenika na posjete kulturnim institucijama (ali, nažalost, iz broja samostalnih posjeta vidljivo je da to ostaje samo na razini obveznih školskih dolazaka), takve bi aktivnosti potencijalno pridonijele većem broju individualnih posjeta.

⁷ Miklošević, Ž. i G. Zlodi. „Informacijska tehnologija u muzejima – značajke interaktivnih sadržaja u informalnome kontekstu učenja“. U: Informacijska tehnologija u obrazovanju, ur. Jadranka Lasić Lazić. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2014., str. 133-154.

⁸ Price, Sabra i George E. Hein. „More than a field trip: science programmes for elementary school groups at museums“. *International Journal of Science Education*, 13(5) (1991): 505-519. DOI: 10.1080/0950069910130502.

LITERATURA

1. Canning, Ciara i Kirsten Holmes. „Community Consultation in Developing Museum Projects: A Case Study Using the Repertory Grid Technique”. *Cultural Trends*, 15(4) (2006): 275-297. DOI: 10.1080/09548960600922590.
2. Faria, Cláudia i Isabel Chagas. „School-visit to a science centre: student interaction with exhibits and the relevance of teachers' behaviour”. *Revista Electrónica de Enseñanza de las Ciencias* 11 (3) (2012): 582-594. [Google Scholar].
3. Hofstein, Avi i Sherman Rosenfeld. „Bridging the Gap Between Formal and Informal Science Learning”. *Studies in Science Education*, 28(1) (1996): 87-112. DOI: 10.1080/03057269608560085.
4. Laszlo Klemar, Kosjenka i Željka Miklošević. „Edukativna muzejska akcija – obilježja i mogućnosti razvoja”. *Etnološka istraživanja* 24 (2020).
5. Miklošević, Ž. i G. Zlodi. „Informacijska tehnologija u muzejima – značajke interaktivnih sadržaja u informalnome kontekstu učenja”. U: *Informacijska tehnologija u obrazovanju*, ur. Jadranka Lasić Lazić. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2014., str. 133-154.
6. Price, Sabra i George E. Hein. „More than a field trip: science programmes for elementary school groups at museums”. *International Journal of Science Education*, 13(5) (1991): 505-519. DOI: 10.1080/0950069910130502.
7. Revell, A. i E. Wainwright. „What makes lectures ‘unmissable’? Insights into teaching excellence and active learning”. *Journal of Geography in Higher Education*, 33(2) (2009): 209-223. DOI: 10.1080/03098260802276771.

Primljeno: 21. ožujak 2021.

WHAT CONTENTS TO PROVIDE FOR OLDER ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN IN A MUSEUM, AND HOW

The biggest number of visits to museums is in the form of elementary school children led by their teachers. The basic motivation for the visits is to use themes and material from the museum to throw interesting light on topics from the syllabus. Apart from being experts in their subject and knowing how to recognise what the museum provides and can provide, the teachers are also familiar with the ways in which elementary school children learn and what topics interest them. Consultations with teachers were, then, at the core of thinking about a new printed guide for higher grades of elementary school in Karlovac Municipal Museum, and were aimed at examining the opportunities for linking material and topics with the syllabi of the different elementary school subjects. Teachers, however, imparted their understanding of the ways in which elementary school children can be engaged by the permanent display, which in this work was used as a proposal for a hybrid printed and digital guide that could offer learning via play to school groups and during family or other kinds of individual visits.